

Jumalateenistus Nõos P, 13.10.24 kell 11.00, lõikustänapüha

Lektsioonid: Hb 13:15–16; Jh 6:26–35

Pihikõne: Ap 3:6

Jutlus: 5Ms 26:1–11

Laulud: 308 (1–5); 59 (1–5, 6–7); 156 (1–3); 389 (1–2)

Ja kui sa tuled maale, mille Issand, su Jumal, annab sulle pärisosaks ja sa vallutad selle ning elad seal, siis võta maa kõigest uudseviljast, mis sa saad saagiks oma maalt, mille Issand, su Jumal, sulle annab, pane korvi ja mine paika, mille Issand, su Jumal, valib oma nimele eluasemeks! Ja mine preestri juurde, kes neil päevil on ametis, ja ütle temale: „Mina kuulutan täna Issandale, su Jumalale, et ma olen jõudnud sellele maale, mille Issand vandega meie vanemaile oli tõotanud anda meile.” Ja preester võtku su käest korv ning pangu see maha Issanda, su Jumala altari ette! Ja sina tunnista ning ütle Issanda, oma Jumala ees: „Mu isa oli rändav aramealane, kes läks alla Egiptusesse ja elas seal võõrana väheste inimestega. Aga ta sai seal suureks, vägevaks ja arvurikkaks rahvaks. Egiptlased aga kohtlesid meid kurjasti ja rõhusid meid ning panid meile peale raske orjuse. Siis me kisendasime Issanda, oma vanemate Jumala poole, ja Issand kuulis meie häält ning nägi meie viletsust, meie vaeva ja meie häda. Ja Issand viis meid Egiptusest välja vägeva käega ja väljasirutatud käsivarrega suure hirmu saatel, tunnustähtedega ja imetegudega. Ja ta tõi meid siia paika ning andis meile selle maa, maa, mis piima ja mett voolab. Ja nüüd, vaata, ma toon selle maa uudsevilja, mille sina, Issand, mulle oled andnud.” Ja aseta see Issanda, oma Jumala ette ning kummarda Issanda, oma Jumala ees, ja tunne rõõmu kõigest heast, mida Issand, su Jumal, on andnud sulle ja su perele, sina ja leviit ja võõras, kes on su keskel!

Kui mõtleme ühiskonna arusaamadele sellest, millega kirikus tegeldakse, siis võiks jagada kirikupühad temaatiliselt arusaadavamateks ja vähem arusaadavateks. Arusaadavamate hulka võiksid kuuluda jõulud ja Suur Reede, sest Jeesuse sünnipäeva ja surmapäeva tähistamises pole midagi imelikku – sünnivad ja surevad ju kõik inimesed. Ka miiklipäev kui inglitele pühendatud päev, on ka pigem arusaadav, sest inglid meeldivad tavaliselt kõigile. Ka kolmekuningapäev on ehk mõistetav, sest tore on ju kujutleda kolme kuningat Jeesuse juurde katsikuile minemas.

Keerukam on aga lugu ülestõsmispühade ja taevaminemispühaga, sest surnuist ülestõsmist ja taevaminekut pole meie ajal keegi näinud ja seda tuleb uskuda. Vähem arusaadavate kirikupühade hulka võiksid kuuluda ka nelipüha ja kolmainupüha, sest Püha Vaim ja Kolmainus tunduvad reaalsest elust juba üsna kaugel asuvate abstraktsete mõistetena, puhtalt usuküsimustena.

Siiski on kõik nimetatud, ka arusaadavamad kirikupühad ikkagi seotud usuga Jumalasse, kes tegutseb nii siin- kui sealpool inimkogemust. Agnostikute ja ateistide jaoks, keda tundub ühiskonnas olevat päris palju, jääb see kirikupühade asi igal juhul hämaraks.

Kuid lõikustänapüha, mida roomakatoliku kirikus tähistatakse juba alates 3. sajandist pKr, on raske pidada hämaraks. Tõsi, tänapäeva noored ei tea võib-olla palju põllumajandusest ja kitsamalt viljalõikamisest, kuid aiavilju on vähemalt kõik näinud ja kujutavad ette, et inimesed võiksid nende korjamise pärast tänulikud olla.

Nõnda tundub loogiline, et viljasaagi eest tänamine on juba kristluse-eelne nähtus. Küsimus on ainult selles, keda selle viljasaagi eest tänada. Kas maajumalaid, loodust, põllumehi või, nagu kristlased seda teevad, Looja Jumalat, keda usutakse kui Kolmainust – Isa, Poega ja Püha Vaimu. Nii ei pääse usust tegelikult ka lõikustänapüha puhul.

Siin kirikus oleme aga ühel meelel, et viljasaagi eest tuleb tänada just kolmainu Jumalat ja selle märgiks on koguduseliikmed toonud altari juurde ka sügisande.

Ent lõikustänapüha on kristlaste jaoks ka laiemalt tänapüha. Täna õhtupoolikul jagatakse Tallinna Toomkirikus tunnustusavaldusi meie kiriku tublidele liikmeile ja sama tehakse täna või neil päevil ka kogudustes üle Eesti. Niisiis on tänase püha märksõnaks tänulikkus Jumalale kõige ja kõigi eest, nii inimeste, asjade kui olukordade eest. Kõige eest, mis on olemas, sest see on Jumala loodu.

Tahan nüüd jutuga liikuda meie tänase kirjakoha juurde. Selleks peaksime siduma tänulikkuse

jumalateenistusega, sest, nagu kohe näeme, ei kõnele meie tänane kirjakoht viimselt muust kui jumalateenistusest.

Üleminekuks tänulikkuselt jumalateenistuse juurde tsiteerin kahte kirjakohta. Esmalt Ps 50:14: „Too Jumalale ohvriks tänu ja tasu Kõigekõrgemale oma töötused!“ See tähendab seda, et Jumalale ei tule tuua mitte ainult materiaalseid ohvreid, mida tunnevad paganlikud religioonid ja ka judaism, vaid Jumalale sobib ohvriks ka tänu.

Teine kirjakoht on apostel Pauluse kirjast koloslastele Kl 3:16j: „ Kristuse sõna elagu rikkalikult teie seas, kõiges tarkuses õpetage ja manitsege üksteist psalmide, hümnide ja vaimulike lauludega, laulge kogu südamest tänulikult Jumalale! Ja kõik, mida te iial teete sõnaga või teoga, seda tehke Issanda Jeesuse nimel, tema läbi Jumalat Isa tänades!“ Siin selgub tänamise vorm: tark õpetamine ja manitsemine Kristuse sõnaga ehk Piibliga läbi muusika.

Ent kas pole viimatinimetatu muud kui jumalateenistus! Seega vaadeldagem nüüd tänamise vormina lähemalt jumalateenistust ja tehkem seda meie tänase kirjakohta toel.

Meie tänane kirjakoht kuulub deuteronomistliku kirjanduse hulka. Sellise kirjanduse moodustavad 5. Moosese raamat ehk teoloogilises teaduskeeles Deuteronomium (kr Δευτερονόμιον 'teine seadus' või 'seaduse kordamine') ja teatud üksikisiku (nn deuteronomisti) kujundatud tekstid. Nende tekstide hulka kuuluvad peale 5. Moosese raamatu ka teised Moosese raamatud, Joosua, Kohtumõistjate, Saamueli ja Kuningate raamatud, samuti prohvetiraamatud, eriti Jeremija raamat.

Deuteronomistlikul kirjandusel on mõned kindlad teoloogilised tunnused, millest siinkohal olgu nimetatud vaid kaks tähtsat: (a) jumalateenistus peab toimuma ühes kindlas paigas, kuhu Issand tahab elama asuda ja (b) teiste jumalate teenimine Issanda kõrval on keelatud.

Piibliteadlased on avaldanud arvamust, et meie tänane kirjakoht võtab suurepäraselt kokku deuteronomistliku arusaama jumalateenistusest. Toon selle kirjakohta alusel välja kolm tingimust, millele jumalateenistus peab vastama.

Esiteks peab jumalateenistus olema ühest küljest rahvuslik, toimuma ühes pühamus, mille rahvas on endale loonud selle järgi, et Jumal tahab seal elada. Teisest küljest peavad jumalateenistust pidama perekonnad eraldi – koos oma ülalpeetavate, leviitide ja võõrastega.

Kui püüame selle tingimuse tuua kristluse olukorda, mis kehtib ka tänapäeval ja siin, siis on see täidetud. „Ühe rahva“ asemel on aga kristlaskond kui üks rahvas ja „ühe pühamu“ asemel on Jeesus Kristus, kelle maapealne Ihu ongi kogudus. „Perekondade“ all võib mõista kogudusi ja kristlikke uskkondi, kelle liikmeskonna moodustava nii ilmikud kui vaimulikud.

Teiseks peab jumalateenistus olema n-ö ajalooline, jutustama Jumala Ettehooldusest alates rahva sünnist kuni tema elama asumiseni Töötatud Maale. Seetõttu peab jumalateenistus olema olemuselt rõõmus ja tänumeelne.

Ka kristlaste jumalateenistus on ajalooline: kirikuaasta on ju moodustatud nii, et see jutustab Jeesuse lugu tema sünnist kuni taevaminekuni ning lõpeb Püha Vaimu väljavalamise ja Kolmainsuse ilmumise meenutamise. Ka kristlaste jumalateenistus on alati rõõmus, sest seal kõlab evangeelium, rõõmusõnum Jeesus Kristusest. Samuti on kristlaste jumalateenistus tänumeelne: kogudus ohverdab Jumalale tänu, tehes seda rohke muusika ja palve läbi. Ka armulaud, Kristuse ihu ja vere sakrament on tegelikult tänuavaldus, sest selle algne kreeka keelne nimi εὐχαριστία tähendab just „tänuandmist“.

Ja kolmandaks peab jumalateenistus võrdselt meeles pidama nii kohustusi Jumala ees kui kohustusi puudustkannatavate ligimeste ees. Meie kirjakohtale järgnevas lõigus kõneldakse kümnisest: iga saagi kümnes osa tuleb anda Jumalale ning leviidile, võõrale, vaeslapsele ja lesknaisele.

Ka kristlaste jumalateenistusel kogutakse ju annetusi nii misjonitööks ja kirikuremondiks kui sotsiaaltööks. Jeesuse kaksikkäsk „armasta Jumalat üle kõige ja ligimest nagu iseennast“ saab annetuste kogumisenä väljenduse igal jumalateenistusel.

Nõnda on omavahel lahutamatu seotud tänu ja jumalateenistus, jumalateenistus ja tänu.

Kui nüüd mõni küsib, et mille poolest siis jumalateenistus erineb rahvapidudest, ajalookonverentsidest ja annetuste kogumise kampaaniatest, mida tänapäeva ühiskond ju väga hästi tunneb, siis võiks tõepoolest öelda, et kõigi kolmega on kristlaste jumalateenistusel ühisjooni. Siiski on üks põhimõtteline erinevus: kõik see lähtub usust kolmainu Jumalasse – Isasse, Pojasse ja

Pühase Vaimusse. Kõik algab tänulikkusest Jumala vastu. Alles siis tuleb loodu tänamine, inimese tänamine. Seepärast sobib jutlus lõpetada korrates juba eelpool kõlanud apostel Pauluse mõtet Kolossa kirja 3. peatükist: „Ja kõik, mida te iial teete sõnaga või teoga, seda tehke Issanda Jeesuse nimel, tema läbi Jumalat Isa tänades!“

Aamen.